

MYSZY (23) ai

sg m N myszy (2), [myszi *Volck* L114v.] ◇ I mysz(e)m (1). ◇ f N (*attrib*) myszã (1) *Mącz*, mysza (1) *BielKron*, mysz(a) (4). ◇ G mysz(e)j (1). ◇ A myszã (3). ◇ n N myszé (4); [-é], -(e) (4). ◇ pl N subst mysz(e) (1). ◇ G myszych (4). ◇ [D *myszym.*] ◇ I n mysz(e)mi (1).

Sł stp, *Cn notuje*, *Linde XVI – XVIII w.*

Przymiotnik od „mysz” ‘gryzoń z rodziny myszowatych’; murinus, soricinus Cn (23) : [myłzi/ murinus Volck L114v.]

1. W zwykłym znaczeniu (18) :

a. Pochodzący od myszy (9) :

Wyrażenia: »mysze(-y) łajno, gówno, gnoj« = *muscerda Calep*, *Cn; fimus murinus Cn* [szyk 6 : 2] (6 : 1 : 1): *Myłze łajno żywot miękczy FalZioł* I 144c; *Kto nie może wody pułzczać/ dobrze mu fiedzieć w ciepłej wodzie/ zmyłzem gnoiem zagrzaney. FalZioł* IV 15a; *chleb twoy ma być z ziarna czyłthego [...] bez myłzych łaien działanego FalZioł* V 63v, I 144d, V 63v; *kthemu też łłuży myłze łajno tłuczone/ ná bielmo łypać. SienLek* 70, 61; *Muscerda – Miłze gówno. Calep* 682a.

peryfr. »myszy upominek« = *łajno mysie* (1): *Muscerda*, *Myłzy vpominek gówno. Mącz* 238c.

b. Będący częścią ciała myszy; *murinus Mącz* (5) : *Krew myłza brodawki traci pomazuiącz ie. FalZioł* IV 14d; *Mącz* 238c; *Albo z myłzych głów popiołu nápaliwłzy/ y z ogonów/ rozmiełzayże z miodem á pomazuy bielmo. SienLek* 165v, 70, 72v.

c. *Cechujący mysz; murinus Mymer*¹ (3) : *Orzeł [...] Nietoperzã táko łkazał: By pierze z niego zebrano/ A myłzã mu łkorę dano. BierEz* Q4; *Mymer*¹ 19; [*nietoperze*] *dwoię maiã naturę Iednę ptałzã dla ktorej maiã łskrzydła, Druga zwierzęcza á zwłãłzcza myłzã GlabGad* C.

d. Przeznaczony dla myszy (1) :

Wyrażenie: »łapica mysza« = *pułapka na myszy* (1): *Muscipula*, *Łápicã myłza. Mącz* 238c.

2. Zestawienia w funkcji nazw botanicznych (4) :

[»myszy ber« = *Phalaris* L.; *mozga, rołlina roczna lub bylina z rodziny traw (Gramineae), ktorej ziarniaki używane są na karmę dla ptactwa; phalaris Cn: Myłzy Ber/ Phalaris. meułzkolben. SienHerb* K4#, E#.]

»cebula mysza« = *Urginea maritima* L. *Bak.; urginia morska, ckliwica morska; bylina łródziemnomorska z rodziny liliowatych (Liliaceae), odmiana o cebulach białych jest rołlinã leczniczã (nascercowa), a odmiana o cebulach czerwonych jest trutkã na gryzonie* (3): *Iełth rzeczona Czebula myłza iże od niey myłzy zdychaiã/ ábowiem ma w łobie nieiakã ołtroć ognifã/ y gorzkoć też iey iełth przyłczona z nieiakã łlodkoćciã FalZioł* I 133a; *Oczet łtey to Czebule myłzey [...] łcifka łlabe dziãłla [...] na dychawicę y nakãłzel iełt dobry FalZioł* I 133b, I 133a.

[»czarnucha mysza« = *być może Nigella arvensis* L.; *czarnuszka polna; rołlina roczna z rodziny jaskrowatych (Ranunculaceae), łpospolity chwast zbożowy: Czarnucha myłza/ Hypecoum. Felriłz Acker taubenfułz. SienHerb* [M2#].

»mysze jajka« = *Ficaria verna* Huds.; *ziarnopłon wiosenny; bylina z rodziny jaskrowatych (Ranunculaceae), łpospolita w wilgotnych łasach i zarołlach, wytwarza tzw. bulwki korzeniowe łpodobne*

do ziaren zbożowych. Roślina trująca: Myfze iayká/ Pízonká/ Chelidonium minus. Feygwartzenkraut/ Schorbockskraut. *SienHerb* K4#, E#.

»jęczmień myszy« = *Hordeum murinum* L.; jęczmień płonny; roślina dwuletnia z rodziny traw (*Gramineae*), pospolita na przydrożach, rumowiskach, pod płotami i na murach: PHOENIX, HORDEUM Murinum, Jęczmień Myszy. *UrządowHerb* 247a.]

»myszy owies« = *Bromus tectorum* L. i *Bromus sterillis* L.; stokłosa dachowa i stokłosa płonna; gatunki dwuletnich traw (*Gramineae*), pospolite na ugorach, zrębach, przydrożach i starych murach, podobne do owsa (1): Murinum hordeum, seu Phoenix seu Lolium murinum, Czczy owies owiefek/ álbo myfzy owies/ ziele yeft ná nowych murzech póspolicie á ná fuchych mieycách roftące owfowi podobne. *Mącz* 238c.

[»mysze uszka« = *Hieracium auricula* L.; jastrzębiec gronkowy; bylina z rodziny złożonych (*Compositae*) pospolita na pastwiskach, suchych zboczach i obrzeżach dróg; auricula muris, myosota, myosotis Cn: Myfze wízká/ Auricula muris. meufzðhrlen. *SienHerb* K4#, E#; AVRICVLA MVRIS, Pilóffella Alfine Diofcordis, Myofota vel Myofotis. Niedośpiąlek, álbo Myfzé Wízká. To ziółko od wízek mifzich ma imię/ że liftki podobné Myfzym wízkóm. *UrządowHerb* 43a.

»mysza wiecha« = *Ruscus aculeatus* L.; myszopłoch kolczysty, krzewinka z rodziny liliowatych (*Liliaceae*) występujący w obszarze śródziemnomorskim, ma podobne do liści eliptyczne gałęziaki z czerwonymi owocami. We Włoszech sporządzano z niego miotły: Myfza wiechá/ Ruſcus. Meüfdorn *SienHerb* [M2#].

»mysze zboże« = *Lolium temulentum* L.; życica roczna; dwuletnia trawa (*Gramineae*), pospolity chwast zbożowy i przydrożny; aegilops, avena sterilis, festuca, hordeum restibile Cn: Myfze zboże/ Aegilops alter. Vngerfzt/ gerftentwalch. *SienHerb* K4#, E#.]

3. Zestawienie w funkcji n-pr (1) :

»wieża Mysza« (1): V tego też miáftá [Bingium] práwie w pośrzodku Renu ieft wieżá którą zowá Miſá [mowa o wieży, w której schronił się przed myszami okrutny biskup moguntyński] *BielKron* 284v.

4. [W funkcji rzeczownika: Rodzaj tańca: pozwolmy im thez luxum áby [...] tańce nowe czynili/ gonione/ cíelęcze [!]/ myfze/ gęfie/ fkoczne/ Cynary/ [...] płużne/ chlopſkie. *PostępekPrCzart* Rv.]

Synonimy: 2. »cebula mysza«: »morska cebula«, »cebula zamorska«; »mysze jajka«: »mały jaskier«, »pszonka«; »myszy owies«: »czczy owiesek«; »mysze uszka«: kuroślep, muszotrzew, niedośpiąlek; »mysza wiecha«: mirt; »mysze zboże«: owsik, »panieński włos«, »zajęcze ziele«.